

סנהדרין מה

**עניין: ואהבת לרעך כמוך
 ברור לו מיתה יפה**

תוס' בסוגיין

**ברוך לו מיתה יפה. י"מ משום
 לרעך כמוך לא שייך מחיים
 דחיך קודמין (וי"מ משום דכתיב**

רבינו יונה

**ואהבת לרעך וכו'. איכא מאן (דמקשה)
 [דמפרש] דע"כ בכה"ג מישתעי
 קרא, דבכחיים לא מצי לאשתעויי דודאי חייו
 קודמין לחיי חברו⁶². אלא כך הוא הפי'
 ואהבת לרעך כמוך כשם שתברור לך מיתה
 יפה כך תברור לו, כפי⁶³ דעלך סאני לחברך
 לא תעביד⁶⁴.**

רמב"ן קדושים ויקרא יט, יז

וטעם **ואהבת לרעך כמוך הפלגה⁶²**, כי לא יקבל לב
 האדם שיאהוב את חברו כאהבתו את נפשו, ועוד
 שכבר בא רבי עקיבא ולמד "חיך קודמין לחיי
 חברך" (ב"מ סב.), אלא מצות התורה שיאהב חברו
 ככל ענין⁶³ כאשר יאהב את נפשו בכל הטוב⁶⁴.
 ויתכן⁶⁵ בעבור שלא אמר "ואהבת את רעך כמוך",
 והשוה אותם במלת "לרעך", וכן "ואהבת לו
 כמוך" (פסוק לד) דגר⁶⁶, שיהיה פירושו להשוות
 אהבת שניהם בדעתו⁶⁷, כי פעמים שיאהב אדם את
 רעהו בדברים ידועים להטיבו בעושר ולא בחכמה
 וכיוצא בזה, ואם יהיה אוהבו בכל יחפוץ שיוכה
 רעהו האהוב לו בעושר ובנכסים וכבוד ובעדנת
 ובחכמה, ולא שישוה אליו, אבל יהיה חפץ בלבו
 לעולם שיהיה הוא יותר ממנו בכל טובה. ויצוה
 הכתוב שלא תהיה פחיתות הקנאה הזאת בלבו,
 אבל יאהב ברבות הטובה לחבירו כאשר אדם
 עושה לנפשו ולא יתן שיעורין באהבה⁶⁸. ועל כן
 אמר ביהונתן (ש"א כ יז) "כי אהבת נפשו אהבו",
 בעבור שהסיר מדת הקנאה מלבו ואמר (שם כג יז)
 "ואתה תמלך על ישראל וגו'".

רבי ירוחם פערלא על הרס"ג עשה יט

ואמנם דברי התוס' ורבינו יונה ז"ל צריכים
 ביאור דלפי הנראה מפשטות דבריהם נראה דסבירא
 להו דקרא דואהבת לרעך כמוך לא קאי אלא לאחר
 מיתה דוקא ולא מחיים, דמחיים ליתא למצוה זו,
 וזה תימא, דהרי בכמה דוכתי מבואר להדיא איפכא,
 ומשנה ערוכה היא (בפ"ט דגדרים ס"ה ע"ב) דתנן: "ועוד
 אמר ר' מאיר פותחין לו מן הכתוב שבתורה
 ואומרים לו אילו היית יודע שאתה עובר על לא
 תקום ועל לא תטור ועל לא תשנא את אחיך בלבבך
 ואהבת לרעך כמוך וחי אחיך עמך וכו' " עיי"ש. הרי
 דמצוה דואהבת לרעך נוהגת מחיים כמו מצוה דוחי
 אחיך עמך, ולא כמו שחילקו התוס' ביניהם, מיהו
 מהא אפשר לדחוק קצת⁶⁹. אבל כן מבואר בהדיא
 (ריש פ"ב דקידושין מ"א ע"א) דאמרין: "א"ר יהודה אמר
 רב אסור לאדם שיקדש אשה עד שיראנה שמא יראה
 בה דבר מגונה ותתנגה עליו ורחמנא אמר ואהבת
 לרעך כמוך" עיי"ש, וכיוצא בזה בנדה (י"ז ע"ב)
 דאמרין אסור לשמש מטתו ביום שמא יראה בה
 דבר מגונה ותתנגה עליו וכתוב ואהבת לרעך כמוך
 עיי"ש, וכן (ריש פרק הנחנקין פ"ד ע"ב) דאמרין בן מהו
 שיקיז דם לאביו רב מתנא אמר ואהבת לרעך כמוך
 עיי"ש, וכן בספרי (פרשת ראה פ"טקא פ"ט) דקתני לא
 תאבה לו מכלל שנאמר ואהבת לרעך כמוך יכול
 אתה אוהב לזה תלמוד לומר לא תאבה לו עיי"ש.

שאפשר, אלא דממילא נפקא לן מינה בקל וחומר
 לחיים, והיינו דוקא דומיה דלאחר מיתה דלא שייכא
 או אהבה אלא דרך שלילה ולא דרך חיוב, שהרי גם
 מיתה יפה אין אדם רוצה בה, אלא דאחר שנתחייב
 מיתה ניחא ליה יותר במיתה יפה מברעה, ושייך בזה
 רק לומר מאי דעלך סני לחברך לא תעביד, ודומיא
 דהכי גמרינן מיניה בקל וחומר דגם מחיים מאי דסני
 לך אתה מזהר דלא תעביד לחברך, וכגון ההיא
 דר"פ הנחנקין שם, אבל שיתחייב לאהוב חברו
 כמוהו ממש דרך חיוב ודאי ליכא למילף בחיים
 מלאחר מיתה, דדיו לבא מהדין להיות כנדון, דלאחר
 מיתה אהבה דרך חיוב לא משכחת לה כדכתיבנא,
 כן נראה בכוננת התוס', וזה מדוקדק היטב בלשון

מהרש"א שבת לא.

המורה עומדת על יסוד הכהונה לנד: **ואמר דהלל למדו דע"פ סני לחברך לא כו'.**
 והיינו דכתיב צמורה ל' ואהבת לרעך כמוך וגו' ויש לעיין בזה גם שאמר ליה גלשון תרגום
 שכן היה לשונם או צירושלים מכל מקום אמאי שינה לומר לו גלשון שלילה דעלך סני כו'
 דתרגום מלישנא דקרא הל"ל ותרחמייה למצדך כותך כמ"א וי"ל דמשמע ליה דקרא לא איירי
 אלא כפי האי גוונא בל"ת דגביה לא תקום ולא תטור כתיב ועלה קאי ואהבת לרעך וגו' שלא
 תעשה לו רעה מכל דסני לך כו' אלא לגבי לעשות לו טובה לא קאמר ואהבת לרעך כמוך
 כדאמרין לא חיך קודמין לחיי אחיך וכן מוכיחין דברי ת"י ע"ש דו"ק: **אמר ליה**

רמב"ם דעות פ"ו ה"ג

את דבריהם: **ג** מצוה על כל אדם לאהוב את כל אחד ואחד מישראל כגופו שנאמר ואהבת לרעך כמוך⁷⁰. לפיכך
 צריך לספר בשבתו ולחיות על ממונו כאשר הוא חם על ממונו עצמו ורוצה בכבוד עצמו. והמתכבד בקלון חברו אין לו
 חלק לעולם הבא: **ד** אהבת הגר שבא ונכנס תחת כנפי השכינה שתי מצוות עשה. אחת מפני שהוא בכלל ריעים ואחת

רמב"ם אבל פי"ד ה"א

גמולות חסדים שבגופו שאין להם שיעור. אע"פ שכל מצוות אלו מדבריהם הרי הן בכלל
 ואהבת לרעך כמוך. כל הדברים שאתה רוצה שיעשו אותם לך אחרים. עשה אתה אותם
 לאחרך בתורה ובמצוות: **ב** שכן הל"יה מרובה מן הכל. והוא החק שחקקו אברהם

פרי מגדים אשל אברהם ס"י קנו

שאלה מזה: **ו**מה שכתב המתכבד נקלן סניו, ר"מ פרק ו' מדיעות
 הלכה ג'. **ו**שם משמע מנות עשה לאהוב כל ישראל כמו עצמו, אפילו לעשות
 טובה כמו לעצמו, עיין מהרש"א שם ל"א הביאותיו לעיל נד"ה מה שמכ

מחשבת קצרה על הדף הרב יחזקאל הרטמן SHORT MACHSHAVA ON THE DAF

סנהדרין מו

עניין: קלני מראשי קלני מזרועי

גמ' ברכות סג.

נתנן סוף מתעשר שנאמר (י) איש אשר יתן לכהן לו יהיה לו יהיה ממון הרבה א"ר הונא בר ברכיה משום רבי אלעזר הקפר כל המושתף שם שמים בצערו כופלין לו פרנסתו שנאמר (כ) והיה שדי בצריך וכסף תועפות לך ר' שמואל בר נחמני אמר פרנסתו מעופפת לו בצפור שנאמר וכסף תועפות לך א"ר טבי

רש"י ברכות סג.

לעלמו ילטרכו: המושתף שם שמים בצערו. שמנצך על הרעה דין האמת אי נמי שמנצק רחמים מלפניו:

מהרש"א ח"א ברכות סג.

אקדשו וע"כ דרשו ציה יהיה לו ממון הרבה וק"ל: ב"ה המושתף ב"ה. עיין פירש"י ואין לשון המשפך משמע כן וי"ל ע"ד מ"ש לה"י עמו אנכי בצרה והיינו שמתפלל שיעשה למען שמו שהוא עמנו בצרה והשתא הוי ממש משתף ש"ס והיינו ממש ל"ה והיה שדי בצריך וגו': ואמר

מהרש"א ח"א

ומראשי ומזרועי דקאמר ע"ש כשאדם מנטער מניח זרועו על ראשו והס' מקומות של הגחתי תפילין והיינו קללת אלהים תלוי ודו"ק:

נפש החיים שער ב' פי"א-י"ב

אמרי יוסף פרשת תולדות

וי' ולי כלאם בצפוט כי הנה כשאלם צלעך חלילה ונצקם להש"ת על יצועה אזי מתצק פנקסו חס איהו האיש ראוי ליצועה ואם ראוי שיתקבל תפלתו ויש מיימיים ונשואילים כנודע, והתקנה לזה להסתכל עבוד לער השכינה כי כשאלם שריו צלעך שכינה מה אומרת קלני מראשי קלני מזרועי ואם כוונתו כך מי הוא שיקטרג ח"ו למעלה על תפלתו שהש"ת לא יעזור ח"ו ומיילא מתקבל תפלתו חסו כוונת המדרש אמר משה וכו' כשתהא רואה צניך צלעך ואין מי שיצק עליהם עליהם ר"ל שלא יהי' מי שראוי לצק עליהם רחמים כי אם יתצק פנקסו יתעוררו המקטריגים ח"ו ואין דבור ח"ו לדיק גבור בראוי שהקב"ה יקבל תפלתו מיד ענה אותם ר"ל מיד שיתפלל ענה ולא יתצק פנקסו ח"ל הקב"ה חייך כל שעם שיקראו אותי ר"ל לכבודי ככ"ל כדי להקל לער השכינה או שלא יהי' חילול השם ח"ו כמו שציקש משה ושנעו מזכרים וגו' ולכן אמר ה' חייך ר"ל כמו שעשית אותה צמיך אני אענה אותם דכתיב כדי אלהינו צכל קראינו אליו ר"ל שכל כוונתו אליו לכבודו ית"ש. וכן הי' צכאן כי צאמת

כי מי גוי גדול וגו' . וכן כל הפסוקים דמס' הם רק שבחי ישראל . וכלו כתיבי בחדשי והוא כתיב את ה' האמרת היום וה' האמירך היום להיות לו לשם צולה גו' . שכמו שכתבין שלטו כתיבים שבחי הקב"ה . כן חסילין שלו כביכול הם שבתים שלטו . ששם הוא ענין ההדבקות . והוא ענין הכחוד ישראל אשר כך אהסאל סוד החסילין דמארי עלמא . שהחסילין נקראים סאל כמסר' וע' וזהו שאלה ס"ב ריש ע"ב . לכן כשאלם מנעור ולא אין ההתקשרות וההדבקות כביכול בין האדם לביט ית"ש בשלימותו כראוי . הוא ענין קלני מראשי קלני מזרועי ששם מקומות החסילין ששם היה ראוי להיות ההדבקות הקדוה:

פרק יב ולכן אר"ז (ברכות ס"ג א') כל המשפך

שם שמים צלערו . כושלין לו פרנסתו . והענין כי מלבד זה הצער שנעשה למעלה כשמקבל עונשו ציסורים ר"ל . אין ערוך דמיון כלל זה הצער של מעלה נגד עונש הצער שגרים למעלה בעת עשותו העון ר"ל . כענין הכן יקיר שנחפחה ביינו ונפל לארץ וכשבר מפרקתו וגופו והוא מסוכן . והוא עלמו אינו מרגיש אז כלל סכנת נפשו . כמ"ש

אמנם תכלית הכוונה . צריכה שתהיה רק לורך גבוה . כי במקום שיש חילול שמו ית' עגון ארת כלל ישראל . צאמור עם ה' אלה והמה מוכים ומעונים . מחוייבים לצק ולשפוך שיה לפניו ית"ש על חילול שמו ית' . ואך למען שמו יעשה . וגם היחיד על לערו אף אם אין חילול השם בדבר . יש מקום ג"כ (*) לצקם לפניו יתברך על גודל הצער של מעלה צומן שהאדם שריו צלעך למטה . כמאמרם ז"ל במשנה פ"ו דסנהדרין אר"מ צומן שהאדם מנעור שכינה מה הלשון אומרת קלני מראשי קלני מזרועי(*) ואמרו בשמו"ר פ"ב ובחזית בפסוק ואני יסנה תמתי גו' מה החאומים הללו אם חשם אחד בראשו חבירו מרגיש . כן אמר הקב"ה עמו אכני בצרה . ובחנחומא ס"פ אחרי כל יצועה שבאה לישראל היא של הקב"ה שנאמר עמו אכני בצרה גו' (ר"ל ומסויים ואראשו ביעושי) . היצועה כעמך ישראל גוי אחד .

מחשבת קצרה על הדף

הרב יחזקאל הרטמן

SHORT MACHSHAVA ON THE DAF

סנהדרין מז

עניין: אין קוברין רשע אצל צדיק

מהרי"ל הלכות שמחות

[י] אמר מהר"י סג"ל מאי דנהיגי עלמא שלא לקבור רשע אצל הצדיק? ילפי' מאלישע, כדאיתא פ' נגמר הדין. ומעמא משום דאל' הצדיק מגלין מה שנגזר מאחורי הפרגוד, כדאיתא פ' מי שמתו. ומתי שהרשע סמוך לו מונעין מלגלות לו כדי שלא ישמע ג"כ הרשע.³

ספר חסידים

תשה מעשה בת"ח צדיק שקברוהו אצל מי שאינו הגון [א] בא הצדיק לכל בני העיר בחלום הרעותם לי שקברתוני אצל בית הכסא שריחו רע וקשה לי העשו [ב] ושמו אבנים בין קבר הצדיק לקבר הרשע כמחיצה [ג], ומשם והלאה לא בא להם בחלום.

אגרא דפרקא

(רסד) אוןן שומעת תוכחת חיים בקרב חכמים תלין [משלי טו לא], נ"ל לפרש דהנה אמרו"ל [סנהדרין מז]. אין קוברין רשע אצל צדיק, והטעם כתבו המקובלים, דהנה הרוח בא בכל פעם מעולם העליון לפקוד את הגוף והבלא דגרמי ומודיע לו רזי תורה מה ששמע ולמד מעולם העליון, וזהו ענין חליצת עצמות שאמר הנביא [ישעי' נח יא] ועצמותיך יחליץ, וכיון שנקבר הצדיק אצל רשע, והרשע אינו ראוי לשמוע, אזי על ידי זה מונעין הרזי תורה גם מהצדיק, והנה האיש שאינו בן תורה בחייו, אבל היה רגיל בחייו לשמוע תוכחה, הנה כודאי שכרו לא יקופח, וזוכה לשמיעה גם אחרי וכו', ע"כ איש כזה בכוא פקודתו פקודת כל היצור, מותר לקבוע לו מקום מנוחתו בין חכמי התורה, כי כודאי לא ימנע מהצדיקים אורם על ידי איש כזה, כי גם הוא ראוי לשמיעה. וזה שרמז בפסוק און שומעת תוכחת חיים, היינו ששומע תוכחה בחיים חיותו, בקרב חכמים תליין, בכוא ימי הליכתו לגן עדן, והגוף ילין עד הבקר לתחית המתים.

ים של שלמה יבמות פ"ג סי' טז

רשע כמותו טכוא צעל ענינה סכנה לפי שאין קיבדי רשע אלל דיק וחס סמיכהין העבירים לקנות וקוי חסוי לקצרו כדי להכי' שוכני אלל לדי' לפי הכפני יולא שכנס כהפסדי' כי אזלי אין אינס כלוים לכך ועכשו כי לך ורע ללדיק שיטכוב רשע או שאין כגון אללו זעעסא דאליטע יוכי' ע"כ לרי' ראו' היטי' אס לא סידי צעלי כיסי' חקמה עלינו :

ציוני פרשת ויחי

ושכבתי עם אבותי הוא סוד גדול מסודי התורה שלא קברו במערה כי אם האבות לפי שאין ראוי לקבר צדיק אצל רשע ורשע אצל צדיק וראיה מאלישע שנאמר מחילה. וא"ת מה מזיק לאב או לצדיק אחר להקבר אצלם אלא כשהצדיקים נחים על משכבותם מגלין להם רזי עליונים ותחתונים. ואם נקבר אחר אצלם שאין שוה להם במעלתם ימעטו העליונים מלהגיד ולגלות להם סודות אשר בהם יהנו כאלו יאכלו כל טוב שבעולם הזה. וכן רבי יהושע ב"ל הלך עם אליהו עד רבי שמעון בן יוחאי א"ל אליהו לרבי שמעון אם ברשותך יכנס רבי יהושע בן לוי לשאל לך הלכה ממה שאמרת א"ל אם נראה הקשת בימיו אינו ראוי לבא אלי. ולמה היה קשה לו כי היה ירא פן ימעטו לו סתרי עליונים ורזי תחתונים בעבור ר' יהושע. וא"ת אם נקברים זה אצל זה מה מזיק להם הלא הנשמות אינם יחד. אלא לבסוף מניחין הנשמות על העצמות ומדברים תמיד עם המתים והנשמות חוזרות אצל העצמות. וידוע למקובלים שבעצמות של אדם יש דעת לשמוע ויכולת בהם להפוך את עצמם אם יעשו מרובעות מכל צד. ולא אוכל לפרש פן יחטאו בהם אנשי און. כאשר כתב איש סודי רזי. שוב כתב אם אין תחייה ואין

